

Nr 247.

Ankom till riksdagens kansli den 5 juni 1939 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till avsättningar till fonden för idrottens främjande och till fonden för friluftslivets främjande jämte i samband därmed väckta motioner m. m.

(1:a avd.)

I statsverkspropositionen för budgetåret 1939/40 har Kungl. Maj:t under åberopande av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 4 januari 1939 (tionde huvudtiteln, punkterna 77 och 78, sid. 175—184) föreslagit riksdagen att dels till avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1939/40 anvisa ett förslagsanslag av 7,500,000 kronor dels ock till avsättning till fonden för friluftslivets främjande för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 3,000,000 kronor.

Efter att hava redogjort för vissa framställningar om disponerandet av de medel, som inlevererats från Aktiebolaget Tipstjänst, har föredragande departementschefen anfört följande.

Hittills gällande princip att ur de från Aktiebolaget Tipstjänst till statsverket inlevererade medlen, de s. k. tipsmedlen, anslag skola utgå till främjande av gymnastik och idrott lärers alltjämt böra tillämpas. Ej heller torde anledning föreligga att uppställa ändrade regler för medelsanvisningarna till dessa ändamål. Särskilt finner jag det vara en fördel, att idrottsorganisationerna själva få handhava förberedande utredningar rörande medelsbehov och deras tillgodoseende samt fördelning och redovisning av anslagna medel, sistnämnda uppgift givetvis under fullgod kontroll från statens sida. Genom denna anordning ålägges idrottsorganisationerna ett för en sund utveckling erforderligt självansvar, samtidigt som statsmakterna undgå en tungrodd administrativ apparat.

Den rikliga tillgången för närvarande å tipsmedel bör emellertid giva anledning till en omprövning angående medlens fördelning å olika ändamål. Jag erinrar, att under hösten 1938 jämlikt nuvarande fördelningsgrunder av tipsmedel i runt tal 11,882,000 kronor överförts till fonden för idrottens främjande, medan allenast 1,000,000 kronor ingått i den allmänna budgeten. Det ligger i sakens natur, att belopp som det förstnämnda icke lämpligen bör för ett enda år användas till befrämjande av idrott och gymnastik.

Då av allt att döma resultatet av Aktiebolaget Tipstjänsts verksamhet under löpande verksamhetsår torde komma att giva ett resultat, som icke understiger förra årets, bör nu ett övervägande komma till stånd rörande den fortsatta användningen av tipsmedlen. Härvid synes det mig uppenbart, att något större del därav än 1,000,000 kronor bör få användas för allmänt bud-

getärt ändamål. Nämnda belopp fastställdes vid en tidpunkt, då Aktiebolaget Tipstjänsts behållning var betydligt mindre än nu. Jag förordar, att nu bestämmes, att 30 procent av den för staten tillgängliga behållningen av nämnda bolags verksamhet för nästa budgetår avses för allmänt budgetärt ändamål.

Men även det som därefter återstår synes mig utgöra för stort belopp för att odelat böra användas som hittills uteslutande för befrämjande av gymnastik och idrott. Å andra sidan bör bemärkas, att andra former för utövande av sport vunnit en allt större utbredning. Jag syftar härvidlag i främsta rummet på den kroppsrörelse, som sammanhänger med friluftslivet i allmänhet. Ett allt starkare behov för personer med inomhusarbete att begagna alla tillfällen till vistelse i det fria jämte den ökade fritiden hava lett till att friluftslivet kommit att värderas av allt större delar av folket. Detta är en glädjande företeelse, som bör uppmuntras av det allmänna. Då denna friluftsrörelse dessutom står både gymnastik och idrott nära, synes hinder icke böra möta mot att tipsmedel användas för dess befrämjande, när, såsom nu är fallet, detta kan ske utan att de ändamål, vartill dessa medel ursprungligen avsågos, behöva bliva lidande härpå. Ett tillmötesgående i viss utsträckning av de önskemål, som framförts i Fritidsutredningens omnämnda skrivelse, torde därför böra ske.

Med hänsyn till de konsekvenser, som därav kunna följa, bör dock icke bidrag av tipsmedel tilldelas organisationer inom förevarande område till löpande organisationsutgifter. Ingen annan administrationskostnad bör här komma i fråga än sådan, som sammanhänger med prövning av bidragsansökningar och kontroll av medlens användning och förvaltning. Däremot torde bidrag kunna medgivas för anordnande av kurser, som hava till syfte att utbilda ledare för olika uppgifter i samband med friluftsliv. Engångsanslag böra få ifrågakomma till vissa upplysningsuppgifters genomförande. Ävenledes torde anslag i begränsad omfattning få beviljas för att användas som stipendier åt obemedlade ungdomar för deltagande i läger eller jämförbara friluftsanordningar. Redan nu hava de olika scoutförbunden erhållit dylikt anslag av tipsmedel. Vid en uppdelning av användningen mellan å ena sidan gymnastik och idrott samt å andra sidan friluftsliv torde scoutrörelsen rätteligen få hänföras till den senare kategorien. Det huvudsakligaste stödet åt friluftslivet bör dock givas i form av bidrag till fasta anläggningar, såsom till vandrarhem av olika slag, raststugor, fjällstugor, friluftsvallar, skidstugor, lek- och idrottsplatser vid friluftsanläggningar, utmärkning av vandrarleder och skidspår, anläggningar för friluftsbad o. s. v. Dessutom böra anslag kunna beviljas till engångsutgifter för anskaffande av utrustning till dylika anläggningar. Emellertid torde den begränsningen få gälla, att anslag icke beviljas för ändamål, som äro direkt ägnade att konkurrera med enskild företagsverksamhet, t. ex. pensionatrörelse eller dylikt. Vid beviljande av anslag till fasta anläggningar för friluftsansamål böra samma villkor ställas som i fråga om idrottsanläggningar. Anslag böra också kunna beviljas för inköp av mark, varvid från fall till fall bör avgöras, huruvida staten lämpligen skall bliva ägare till marken eller någon organisation skall erhålla bidrag för ändamålet. Att på förhand bestämma hur stor del av tillgängliga medel, som bör användas i det ena eller andra syftet, torde icke vara lämpligt utan bör få ankomma på Kungl. Maj:ts prövning.

Det är min avsikt att under närmaste tiden föreslå Kungl. Maj:t, att av nuvarande behållning i fonden för idrottens främjande 2,000,000 kronor reserveras för främjande av friluftslivet. Av den för staten tillgängliga behållningen av Aktiebolaget Tipstjänsts verksamhet under räkenskapsåret 1938/39

torde 20 procent böra avses för dylikt ändamål. Här avsedda medel torde fördelas enligt Kungl. Maj:ts bestämmande, varvid nyss angivna synpunkter för användningen böra tjäna till ledning. Det belopp, som sålunda kommer att stå till förfogande för angivet ändamål, torde böra över ett å tionde huvudtiteln uppfört avsättningsanslag tillföras en av statskontoret förvaltda fond, förslagsvis benämnd fonden för friluftslivets främjande.

Det i det föregående omförmälda förslaget, att tipsmedel jämväl skulle användas för inrättande av s. k. barnkolonier, kan jag däremot icke förorda. Detta ändamål torde lämpligen liksom hittills böra understödjas genom anslag från arvsfonden. Vad som av tipsmedlen återstår, sedan till allmänt budgetärt ändamål beräknats 30 procent och till fonden för friluftslivets främjande avsatts 20 procent, torde därför böra tillföras fonden för idrottens främjande att av Kungl. Maj:t disponeras enligt i huvudsak hittills tillämpade grunder.

I förslaget till riksstat för nästa budgetår har inkomsten av vadhållning vid idrottstävlingar (tipsmedlen) beräknats till 15,000,000 kronor. Enligt vad här förordats skulle alltså förslagsanslaget till avsättning till fonden för idrottens främjande för samma budgetår bestämmas till 7,500,000 kronor. Till avsättning till fonden för friluftslivets främjande torde böra uppföras ett förslagsanslag å 3,000,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått ett av riksdagens år 1938 församlade revisorer gjort uttalande beträffande användningen av de s. k. tipsmedlen (Del I sid. 238—246). Efter att hava lämnat en redogörelse för formerna för bolagets verksamhet och resultatet därav hava revisorererna yttrat följande.

Vad först angår aktiebolaget Tipstjänsts sätt att omhändervärd den av bolaget bedrivna verksamheten, hava revisorererna efter verkställd granskning av dess räkenskaper och förvaltning funnit, att någon anledning till erinran mot bolaget eller dess ledning icke kan anses föreligga. Tidigare hysta förhoppningar att genom skapandet av detta bolag begränsa tippningsverksamhetens omfattning hava icke kunnat infrias. Såframt icke några restriktiva åtgärder vidtagas i fråga om bolagets rätt att anordna vadhållning vid idrottstävlingar, torde man med all sannolikhet allt framgent kunna räkna med en synnerligen betydande omfattning av tippningsverksamheten.

Beträffande dispositionen av statens inkomster av vadhållning vid idrottstävlingar vilja revisorererna först erinra, hurusom revisorererna under § 56 i sin berättelse för tiden 1 juli 1936—30 juni 1937 fäste riksdagens uppmärksamhet å denna fråga. Revisorererna uttalade därvid, bland annat, att under nuvarande förhållanden frågan huruvida anslag kunde utgå till olika idrottsändamål i stort sett enbart vore beroende på storleken av de vinstmedel från den s. k. tippningen, vilka tillgodofördes fonden för idrottens främjande. Till följd av tippningsverksamhetens allt mer ökade omfattning hade emellertid till Kungl. Maj:ts förfogande blivit ställda för varje år allt mera stigande summor. På grund härav syntes revisorererna med skäl kunna ifrågasättas, huruvida icke med hänsyn till storleken av de belopp, vilka framdeles förväntades komma att bli disponibla för idrottsändamål, tiden vore inne för ett övervägande, huruvida icke ett större belopp än det nuvarande, 1 miljon kronor, lämpligen kunde tagas i anspråk för allmänna budgetändamål.

Revisorerernas nyssberörda uttalande i fråga om dispositionen av statens inkomster av vadhållning vid idrottstävlingar föranledde emellertid icke någon riksdagens åtgärd. Enligt revisorerernas uppfattning synes det emellertid, som om denna fråga vore värd att tagas under förnyad omprövning av riks-

dagen med hänsyn till dels att ifrågavarande statsinkomster alltjämt fortsätta att kraftigt stiga, dels ock den under innevarande års riksdag beviljade skattefriheten för aktiebolaget Tipstjänst, vilken förmån medfört, att bolaget erhållit möjlighet att inleverera ett till följd av skattefriheten avsevärt ökat belopp. Ett bibehållande av nuvarande bestämmelser rörande dessa medels fördelning mellan, å ena sidan, allmänna budgeten och, å andra sidan, fonden för idrottens främjande innebär emellertid efter den vid sistlidna riksdag beviljade skattefriheten för bolaget, att allmänna budgeten kommer att undandragas de belopp, vilka bolaget tidigare haft att erlagga i skatter av olika slag till staten. Såsom ovan angivits uppgå dessa skatter till avsevärda belopp, vilka under innevarande budgetår kunna uppskattas till omkring 2 miljoner kronor och under kommande budgetår till sannolikt än högre belopp. Enligt revisorernas uppfattning synes det uppenbart, att en sådan ändring bör vidtagas i de nuvarande bestämmelserna rörande disponerandet av dessa medel, att allmänna budgeten tillförsäkras åtminstone det belopp, som skulle hava tillgodoförts densamma, därest skattefrihet för bolaget icke ifrågakommit. Revisorerna vilja emellertid ifrågasätta, huruvida icke med hänsyn till den fortsatta stegringen av statens andel av tippningsverksamhetens avkastning, vilken avkastnings storlek under en följd av år i varje fall icke torde förminska, ett avsevärt större belopp än hittills varit fallet kunde tagas i anspråk för allmänna budgetändamål.

Revisorerna anse sig ej böra närmare ingå på frågan om dess inkomstmedels lämpliga fördelning för framtiden, enär avvägningen här tillkommer Kungl. Maj:t och riksdagen och kan påverkas av åtskilliga faktorer, som nu icke kunna bedömas. Även om ett belopp av hälften av de influtna inkomsterna av tipsmedlen toges i anspråk för allmänna budgetändamål, torde med all sannolikhet olika idrottsändamål kunna bliva väl tillgodosedda med vad som därefter återstår av dessa medel, och skulle, därest det av aktiebolaget Tipstjänst beräknade beloppet 13 miljoner kronor kommer att inlevereras, under budgetåret 1939/40, icke mindre än omkring 6.5 miljoner kronor komma att för nämnda budgetår stå till förfogande för idrottens främjande.

Uppdelningen av tipsmedlen bör givetvis så ordnas, att idrottens berättigade krav att för sin allmänt vitsordade, ur många synpunkter samhällsgagnande verksamhet erhålla tillräckligt understöd från statsmakternas sida icke eftersättes, men revisorerna hava i samband med sin granskning av bolagets förvaltning funnit sig böra — särskilt i betraktande av vad som här-ovan framkommit — fästa riksdagens uppmärksamhet på spörsmålet om tipsmedlens användning i vidgad omfattning för allmänna budgetändamål.

Vidare har utskottet i detta sammanhang jämväl behandlat

dels de likalydande motionerna I: 209 av herr C. P. V. Gränebo *m. fl.* och II: 304 av herr H. Svensson *m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen i anledning av vad departementschefen i ärendet anfört ville uttala att ur den föreslagna fonden för friluftslivets främjande jämväl måtte utgå bidrag till anordnande av semester åt husmödrar å landsbygden, som därav äro i behov, ävensom till badanläggningar, friluftsbad m. m. å landsbygden samt att i fråga om anslag till idrottens främjande landsbygdens behov böra i ökad omfattning beaktas,

dels ock motionen II: 202 av herrar K. G. Viklund och E. O. Åkerström, vari hemställt, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts förslag rörande tipsmedlens användning måtte besluta anhålla, att Kungl. Maj:t kom-

mande år måtte avsätta en viss, efter det föreliggande behovet avpassad del av inflytande tipsmedel till en särskild fond för bidrag till uppförande av samlingslokaler å landsbygden samt att dessförinnan nödiga utredningar i frågan måtte företagas.

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sina framställningar, får utskottet hänvisa till motionerna.

Från och med budgetåret 1935/36 har i riksstaten varit uppförd en särskild inkomstitel för inkomst av vadhållning vid idrottstävlingar, å vilken titel statens andel av vinsten i den utav aktiebolaget Tipstjänst bedrivna verksamheten uppdebiterats.

Utskottet.

Efter förslag av Kungl. Maj:t beslöt 1936 års riksdag, att av inkomsten av vadhållning vid idrottstävlingar 1,000,000 kronor skulle under budgetåret 1936/37 tillföras den allmänna budgeten, medan återstoden skulle användas för idrottens främjande. Motsvarande beslut hava träffats i fråga om budgetåren 1937/38 och 1938/39. Framhållas må att sedan tillkomsten av aktiebolaget Tipstjänst till statsverket inlevererats sammanlagt omkring 24,000,000 kronor, av vilket belopp cirka 21,000,000 tillförts fonden för idrottens främjande och 3,000,000 kronor tagits i anspråk för allmänna budgetändamål.

Med erinran om att under hösten 1938 jämlikt nuvarande fördelningsgrunder av tipsmedel i runt tal 11,882,000 kronor överförts till fonden för idrottens främjande, medan allenast 1,000,000 kronor ingått i den allmänna budgeten har departementschefen framhållit, att den rikliga tillgången för närvarande på tipsmedel givit anledning till en omprövning angående medlens fördelning å olika ändamål. Departementschefen har sålunda föreslagit, att 30 procent av den för staten tillgängliga behållningen av bolagets verksamhet för nästa budgetår avses för allmänt budgetärt ändamål. Även det som därefter återstår har departementschefen synts utgöra för stort belopp för att odelat användas uteslutande för befrämjande av gymnastik och idrott. Departementschefen har därvid tänkt sig, att 20 procent av bolagets behållning reserveras för främjande av friluftslivet. Återstående 50 procent har ansetts böra tillföras fonden för idrottens främjande. I enlighet härmed skulle, då inkomsten av vadhållning för nästa budgetår beräknats till 15,000,000 kronor, anslaget till avsättning till fonden för idrottens främjande för samma budgetår bestämmas till 7,500,000 kronor. Till avsättning till fonden för friluftslivets främjande skulle uppföras ett anslag av 3,000,000 kronor.

På sätt ovan framgår har tippningsverksamhetens omfattning oavbrutet stigit, vilket medfört, att statens inkomster av vadhållning kommit att uppgå till belopp, vilka vid tiden för bolagets tillkomst icke torde hava förutsetts. Framhållas må att till staten inlevererade inkomster av vadhållning utgjorde under budgetåret 1935/36 omkring 1,200,000 kronor och under nu löpande budgetår inemot 12,900,000 kronor.

Frågan om förändrad disposition av statens inkomster av vadhållning vid

idrottstävlingar var, på sätt ovan framgår, föremål för riksdagens år 1938 församlade revisorers uppmärksamhet. Sålunda framhöllo revisorerna, att den av 1938 års riksdag beviljade skattefriheten för aktiebolaget Tipstjänst medfört, att bolaget erhållit möjlighet att inleverera ett till följd av skattefriheten avsevärt ökat belopp. Vid ett bibehållande av nuvarande fördelningsgrund för tipsmedlens användning skulle den allmänna budgeten komma att undandragas de belopp, vilka bolaget tidigare haft att erlägga i skatter till staten. Det syntes revisorerna, som om ett avsevärt större belopp än hittills varit fallet kunde tagas i anspråk för allmänna budgetändamål.

Utskottet finner i likhet med departementschefen och statsrevisorerna, att med hänsyn till ovan angivna förhållanden en ändrad fördelning av tipsmedlen är av behovet påkallad och har för sin del intet att invända mot vad departementschefen i sådant avseende föreslagit för nästa budgetår.

Enligt departementschefens föreliggande förslag skulle 50 procent av tipsmedlen tillföras idrotten. I anslutning till vad statsrevisorerna anfört synes det emellertid enligt utskottets mening kunna ifrågasättas, om icke en ytterligare avvägning av idrottens andel av tipsmedlen torde kunna ske, utan att idrottens berättigade intressen därigenom eftersättas. Framhållas må att även efter det nu framlagda förslaget idrotten kan tillgodoses i en vida större utsträckning, än som från början kunnat förutsättas. Utskottet vill vidare ifrågasätta, huruvida för närvarande en fortsatt fondering av tipsmedel kan anses behöflig och ändamålsenlig, och finner denna fråga vara av beskaffenhet att bära tagas under närmare övervägande av Kungl. Maj:t.

Departementschefens förslag innebär vidare att viss andel av tipsmedlen, 20 procent, avses för främjande av friluftslivet. Departementschefen har samtidigt uppdragit vissa riktlinjer för användningen av ifrågasvarande medel, innebärande ett tillmötesgående av vissa av fritidsutredningen anförda önskemål i fråga om befolkningens rekreatjonsbehov. Härutinnan har utskottet i huvudsak icke något att erinra.

Vad beträffar det i motionerna I: 209 och II: 304 gjorda yrkandet att från den föreslagna fonden för friluftslivets främjande måtte utgå bidrag till anordnande av semester åt husmödrar å landsbygden, som därav äro i behov, vill utskottet erinra, hurusom departementschefen i samband med frågan om friluftslivets ordnande framhållit, att ett allt större behov för personer med inomhusarbete att begagna alla tillfällen till vistelse i det fria jämte den ökade fritiden hava lett till att friluftslivet kommit att värderas av allt större delar av folket. Det är med utgångspunkt från dessa synpunkter, som departementschefen angivit vissa riktlinjer för stöd åt friluftslivet. Det av motionärerna nu väckta förslaget synes enligt utskottets mening självfallet innefattas i dessa allmänna principer.

Vad beträffar det i samma motioner gjorda yrkandet att från den föreslagna fonden för friluftslivets främjande måtte utgå bidrag till badanläggningar, friluftsbad m. m. å landsbygden, torde sagda yrkande få anses tillgodosett genom departementschefens uttalande, att det huvudsakliga stödet

åt friluftslivet bör givas i form av bidrag åt fasta anläggningar, därvid departementschefen särskilt omnämmt friluftsbad.

I samma motioner har vidare hemställts att i fråga om anslaget till idrottens främjande landsbygdens behov torde i ökad omfattning beaktas. Utskottet vill med anledning härav framhålla, att utskottet utgår från att Kungl. Maj:t med beaktande av de i motionerna anförda synpunkterna vid medlens fördelning tillgodoser landsbygdens intressen principiellt lika med samhällenas.

Ovanberörda motioner I: 209 och II: 304 torde få anses besvarade genom vad utskottet ovan anför.

Vad slutligen beträffar det i motionen II: 202 gjorda yrkandet om utredning rörande avsättning av viss del av tipsmedlen till en särskild fond för bidrag till uppförande av samlingslokaler å landsbygden vill utskottet framhålla, att 1937 års riksdag hos Kungl. Maj:t hemställde om utredning i detta ärende och att utredning för närvarande pågår angående allmänna samlingslokaler. Motionen torde därför icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Med hänsyn till det jämförelsevis ringa stöd av allmänna medel, som den frivilliga skytterörelsen erhåller, vill utskottet i detta sammanhang framhålla önskvärdheten av att Kungl. Maj:t tager under omprövning, huruvida icke denna rörelse bör tilldelas en viss andel av de tipsmedel, som avses för idrottsändamål, för att i främsta rummet användas för anläggning och förbättring av skjutbanor samt att om möjligt dylikt bidrag får utgå redan under nästa budgetår.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

A) att riksdagen må för budgetåret 1939/40 under tionde huvudtiteln anvisa

1) till *Avsättning till fonden för idrottens främjande* ett förslagsanslag av 7,500,000 kronor,

2) till *Avsättning till fonden för friluftslivets främjande* ett förslagsanslag av 3,000,000 kronor,

B) att motionerna I: 209 och II: 304 må anses besvarade genom vad utskottet ovan anför,

C) att motionen II: 202 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 5 juni 1939.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit
från första kammaren: herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Malmö, *Andersson*
i Fältenborg, *Bergström*, *Gustafsson* i Benestad, *Ström* i Lidköping, *Lindström*, *Carlström*,
Magnusson i Kalmar, *Sundberg*, *Bäcklund* och *von Heland*; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock*, *Jansson* i Falun, *Magnusson* i Skövde, *Törn-
kvist*, *Svensson* i Grönvik, *Eriksson* i Stockholm, *Ward*, *Staxäng*, *Andersson* i Malmö,
Bergström, *Bergvall* och *Hansson* i Rubbestad.
